

Deckarförfattaren ANNA JANSSON:

Döden är en del av livet vi låtsas bara inte om det

Många år som sjuksköterska och deckarförfattare har Anna Jansson levt med döden som en naturlig del av livet. Men när den för fem år sedan trängde sig på och tog hennes älskade Sören, blev det en chock och saknaden var isande.

Här berättar hon om sorgearbetet, om änkesynerna – då maken plötsligt var närvarande igen. Och om att förälskelse kan få plats, mitt i avgrundsdjup sorg.

TEXT OCH FOTO: MARIANNE WESTERLUND

Det är kvällen före operationen. Utanför fönstret sänker sig vårskymningen. Sören Jansson ligger i sin säng och läser igenom manuskriptet till sin fru Annas senaste kriminalroman. Ett dygn senare är han död.

Författaren Anna Jansson och jag sitter vid det vackra Fridhem en halvmil söder om Visby. Blåelden lyser mellan de vindkrökta tallarna på klinten ner mot vattnet. Det doftar hav och solmättad tallbarr.

– Sören och jag träffades när jag var nyutexaminerad sjuksköterska. Vi blev stormförälskade och flyttade ihop efter bara fem dagar. Det har jag aldrig ångrat, säger Anna med lätt gotländsk intonation.

Hon gifte sig med Sören och bosatte sig i Vintrosa, utanför Örebro, där han arbetade som affärsinredare. Flytten dit var hennes livs kompromiss.

– Gotland är mitt själsliga landskap. Den särregna naturen, det unika ljuset och inte minst havet betyder hem för mig, säger hon och sveper ut handen mot omgivningarna.

Äktenskapet blev mycket lyckligt. De fick tre barn och passade ihop på alla vis. När

Anna var fyrtio skaffade familjen en dator. För att komma underfund med hur den fungerade började hon skriva. En kriminalroman växte fram under hennes fingrar. ”Du får nog begränsa din hobby, för det är dyrt med papper”, anmärkte Sören. Den kommentaren fick han sedan äta upp många gånger.

– Jag hade stor nytta av Sören i mitt författarskap, säger Anna. Han var skärpt, kreativ och läste alltid det jag skrev. Varje dag diskuterade jag innehållet i mina böcker med honom.

Men Sören blev sjuk. Han fick sömnapné-syndrom, andningsuppehåll under sömnen. Väcks man inte av kroppens signaler, dör man. Tillståndet förvärrades från år till år. Trots bästa tänkbara vård fick Sören förmaksflimmer.

– Han satt och sov på slutet. Han var så dålig, fick ingen luft på nätterna, hjärtat skenade. På dagen var han inte vaken och på natten sov han inte.

Det beslutades att man skulle göra en hjärtoperation. Den gick bra, men i efterföljandet fick Sören en propp. Anna åkte till intensivvård, proppen verkade ge med sig, hon kunde prata med Sören som hade full rörlighet i armar och

ben. Allt kändes lugnt och Anna åkte hem. Men, efter några timmar ringde telefonen. En hjärnblödning hade tillstött. Anna kastade sig i bilen. Framme vid sjukhuset fick hon beskedet att det var för sent.

– Jag såg röntgenplåtarna. Det stod utom all tvivel. Han var hjärndöd.

Eftersom Sören var registrerad som organ-donator beslutades att han skulle flygas med helikopter till Uppsala. I Annas arbete på sjukhus hade hon mött många patienter i chock.

– Utifrån förstår man det så väl, men när det händer en själv blir allt blankt. En läkare höll om mig och sa att jag inte fick följa med i helikoptern. Jag blev urförbannad, skrek att ”Det bestämmer inte du!”

En väninna skjutsade Anna till sjukhuset i Uppsala där hon fick ett dygn på sig att ensam landa i allt. Släppa fram den djupa gråten. Möta allt det svarta innan barnen kom med sin sorg.

– Jag satt bredvid Sören i ett sjukhusrum. Allt var stilla. Det såg ut som att han bara sov. Hans kropp levde ju ännu. Den var varm. Jag bara satt där och höll om honom. Tänkte igenom

Det här är Anna:

Född: 1958 i Visby, 54 år.

Bor: I Örebro, har en lägenhet i Visby, skriver i Vintrosa vid foten av de blånande bergen utanför Örebro.

Familj: Sambon psykologen Erik Ström 47, barnen Josefin 27, Johanna 25, och Jonas 23, bonusbarnen Lisa 22, Linnea 21 och Richard 14. Samt katten Anticimex.

Bakgrund: Sjuksköterska sedan 30 år tillbaka, har mestadels arbetat natt på Lungmedicin. Massör, föreläser i vårdetik och har skrivit läroböcker i ämnet. Författare sedan år 2000. Annas böcker har snart sålt i två miljoner exemplar i Sverige och översatts just nu till kinesiska och japanska.

Aktuell med: Biofilmen ”Inte ens det förflutna” i serien om kriminalinspektör Maria Wern på Gotland som hade premiär den 12 juli. Ytterligare filmer kommer under hösten att visas på TV 4 och nya avsnitt om Maria Wern att spelas in. Skriver just nu på sin fjortonde kriminalroman i Maria Wern-serien.

Andlighet för Anna: En tacksamhet och djup respekt för Livet.

Motto: ”Den som går sin egen väg behöver ingen karta”.

Framtidsdröm: Jag lever min dröm. Möjligen skulle jag vilja ha mer tid för min trädgård och odla läkevaxter och kryddor.

Jag kände hans absoluta närvaro, ett lugn att krypa ihop i när jag som bäst behövde det

vårt liv, allt jag hade att vara så tacksam för. Rösten stockar sig.

– Det här är så jobbigt att prata om. Vi fick 25 år tillsammans. Vi var så tajta. Vi delade allt.

När barnen kom ville Anna förmedla just detta till dem, att de fått alla dessa år i glädje tillsammans. Barnen fick i lugn och ro ta färväl på sjukhuset av en pappa som ännu levde. När de var klara, väntade kirurgerna på att ta Sörens organ.

– Nu lever fler människor vidare genom Sören. I allt det absolut meningslösa, finns det en mening i andra människors möjlighet till liv. Det är starkt och värdefullt och en tröst för mig.

Kände makens närhet

Sören dog i april 2007. Sorgarbetet tog vid. Saknaden var isande. Anna stängde in sig i dygn med barnen, orkade inte gå ner till affären, möta alla frågor. Det kändes som att hon skulle gå sönder. Hon tog tag i allt praktiskt, tillbringade timmar och åter timmar med pappersarbete, städade upp och rensade, körde 74 lass till tippen. När känslorna blev övermäktiga, sprang hon ut i skogen och skrek rakt ut. Hon tränade stenhårt på gym, tröttrade ut sig med milslånga promenader för att kunna sova. Sömntabletterna väninnor erbjöd tackade hon konsekvent nej till.

– Alla förstår om en änka vill döva sig, men man får själv betala priset i slutändan. Att ta sömntabletter eller alkohol är nog det dum-

maste man kan göra. Det är bättre att se till att man är så utmattad att man stupar i säng.

– Sorgen är något man går i och ur. I början känns bara små stunder som vanligt, sedan blir de längre och längre.

Något år innan Sören dog gjorde Anna ett radioprogram för P4 Extra. Programmet handlade om änkesyner. Fenomenet innebär att man ser, hör eller på annat sätt känner närvaron av en älskad närstående som dött. Och precis detta upplevde Anna första månaderna efter Sörens bortgång.

– Det var som att Sören låg kvar i sängen om

nätterna på ett mycket påtagligt sätt. Det var varmt och tryggt att gå och lägga sig.

– Jag kände hans absoluta närvaro. En väldigt värme och ett lugn att krypa ihop i när jag som bäst behövde det. Som att han fanns där och tröstade.

Psykologen Agneta Grimby i Göteborg har gjort en studie på änkesyner som visar att det är vanligt att ha liknande upplevelser när en kär människa har gått bort. Att inte ha dem är ovanligare.

– Med tiden försvann fenomenet, men sängen fick stå kvar i månader tills jag var säker på att Sören inte skulle ge sig till känna mer.

Ångest på dödsbädden

Tills för några år sedan jobbade Anna natt på en lungklinik där döden var synnerligen närvarande. I snitt två patienter dog varje vecka. Anna har hållit många av dem i handen när de, som hon säger, gått över gränsen.

– Att arbeta med döende människor har hjälpt mig leva mitt liv och få ut det bästa och viktigaste av det. Och det viktigaste är relationer. Jag har aldrig träffat någon som ligger för döden som ångrar att de inte gjort karriär eller inte tjänat tillräckligt med pengar.

– Har människor ångest innan de dör, beror det ofta på att de känner sig skuldyngda på grund av ouppklarade relationer. Framförallt de som är osams med sina barn.

Vissa döende Anna mött kände en trygghet förvisning innan de gick, andra var rädda för straff. Några landade i intet, kände att de kunde stå ut med avgrunden av ett ingenting. Eller så föreställde de sig döden som en djup sömn utan drömmar.

Ett dödsfall är en stor och fasansfull händelse som behövs bearbetas och pratas igenom. Om och om igen. Men vår kultur är sjuk, menar Anna, människor vet inte hur de ska bemöta en medmänniska i sorg.

– Man säger: ”Jag beklagar sorgen”. Det låter så fruktansvärt dumt att man baxnar! I stället borde man säga: ”Jag är så ledsen för din skull”.

Anna hävdar att vi är både rädda och ovana att möta döden. Allt som är sjukdom, åldrande och död är skamfläckar. Vi verkar tro att vi är odödliga och lever i en absurd ungdomskultur.

I hennes profession som sjuksköterska har hon mött anhöriga som sitter längst ner i salen och inte vågar närma sig den döende. Det finns till och med de som reklamerar sin andra hälft och kräver att allt ska återgå till det normala. ”Det här är inte kvinnan jag gifte mig med» eller ”Ni lovade ju att det här skulle gå fort”, är inga ovanliga yttranden.

Skriver om TV-profilen Maria Wern!

Anna Janssons deckare om Maria Wern utspelar sig i huvudsak på Gotland där Anna själv har vuxit upp. 2008 blev boken ”Främmande fågel” TV-serie med Eva Röse i huvudrollen som Maria Wern. Sedan författardebuten 2000 med deckaren ”Stum sitter guden” har Anna gjort en lång rad skönlitterära böcker som översatts till många språk. Men hon har även skrivit böcker i vårdetik och många böcker för barn.

Man kan vara kär och sörja samtidigt

– Som om man ingått ett kontrakt med varandra att aldrig bli gamla, sjuka och behövande.

– Förr kom grannar hem och såg den döde, barn såg den döde. Döden är en del av livet! Vi låtsas bara att den inte är det.

Sorg och förälskelse

I dag, fem år efter Sörens bortgång, lever Anna tillsammans med en ny man, psykologen Erik Ström. De möttes bara tre månader efter Sörens bortgång.

Anna var bjuden på 50-årsfest, var oändligt trött, ville helst inte gå, men lät sig övertalas. På vägen dit skulle hon hämta upp en manlig gäst som hette Erik.

– Han klev in i min bil och det var bara... hjälp! Jag drunknade i ett par mörkbruna ögon och ett stort leende. Han hade en underbar humor, det var ett omedelbart samförstånd! Ingenting hände då, men sedan mejlade vi varandra i ett halvår. På hösten

plockade vi svamp tillsammans, gick på bio och höll lillfingrarna...

Och Anna förälskade sig. Mitt inne i en avgrundsdjup sorg. Sorg och förälskelse, hur går det ihop? Det paradoxala, förklarar Anna, är att det går. Man kan vara kär och sörja samtidigt.

– Det farligaste är att lägga locket på sorgen. Gör man det, har man troligtvis inte förmågan att kunna bli förälskad. Lever man däremot ut sin sorg, kan man leva ut hela registret av andra känslor också. Och när man som jag levte i ett varmt och gott förhållande med mycket kärlek, är man inte lika rädd som om man blivit bränd och skadad.

– Jag har gråtit ut hos Erik för att jag sörjt Sören, och Erik har tröstat mig. Samtidigt har jag varit förälskad. Och det är fullt möjligt att ha det så!

Efter att ha levat med en och samma man i 25 år, var det inte helt okomplicerat att börja ett nytt liv med en ny man.

– Det var en hel del praktiska saker att lösa när man har sex barn tillsammans och en massa vanor, ovanor och traditioner.

Anna ville inte flytta hem till Erik och inte han till henne. Så de skaffade ett nytt hus i Örebro. Där bor de nu tillsammans med Eriks yngste son. Anna har behållit sitt gamla hus. Och det är dit hon åker för att skriva och få lugn och ro.

– Vi har det gott ihop. Det handlar mycket om att uppmuntra och tillåta varandra att göra det som är roligt. Erik hjälper mig i mitt skrivande och är en stor tillgång både socialt och intellektuellt. Det enda vi gruffar om är vems matvecka det är - fast mest på skoj.

I sommar reser de som vanligt av och an till Gotland där Anna är född och uppvuxen. Det handlar om arbete - inte semester. Mycket förarbete skall göras inför nästa bok och Anna skall föreläsa på ett skrivarläger. Men i november är en skön semester inbokad i Indien. □

Vinn! Annas senaste deckare

Vi lottar ut **5 ex av Anna Janssons deckare "När skönheten kom till Bro"**. Vill du vara med och tävla ska du svara rätt på den här frågan:

På vilken ö är Anna Jansson uppvuxen?
A. Öland B. Ven C. Gotland

Skicka ett SMS till 727 72. Skriv in **NÄRA ANNAX** (där x står för ditt svarsalternativ.) **Glöm inte mellanslagen.** Kostnad för sms:et är 5 kr. Du kan också tävla via vykort. Sänd det till **"Anna", Nära, Egmont Tidskrifter, 205 07 Malmö.** Senast **3 september** behöver vi ditt svar.

